National Library of Israel

מבעד למסוה

(שעורים בהסתכלות)

יש אשר אדם נורם רעה לעצמו לפעמים יותר משונ־איז הכי גדולים ואינו יודע אפילו מקיכון באה לו הצרה. וגם מפלתו זו של אוסישקין באה לו. הפעם לא מויצמן חלילה ואפילו לא מ„קולה של א"י". כמו שגועק דאר־היום, אלא דוקא מעצמו הוא, כלומר מיובל הששים שלו.

ובשעה שהתנפל עליו סוקולוב בקונגרס לפני עם ועדה וישקהו — נקוד עליו עם פירש"י כמו עשו ליעקב להבדיל — ידעתי מיד כי זוהי מ י ת נ ש י ק ה לאר־אוסישקין.. ולא זאת אלא בשעה שעמד והבריז סוקולוב כי הגיע הקונגרס לברר־מצוה, אמר לחתן־היובל את הפסוק: ברוך שפטרני מענשו של זה..

ומספרים כי במלאת ששים שנה לדיי־זנגוף, לפני שנים אחדות, אמר לו אוסישקין בלשונו: כל גמולי־חלב (מאלטשיקים בלע"ז) חוגגים היום את הולדתו הששים שלהם.. ועכשיו, בקונגרס הזה ב ט ל ב ש ש י ם, מחמת ששכח, כנראה, גרסא־דינקותא ולא ידע את הדין המפורש בש"ע כי „ב ר י ה" אינו בטל בששים..

היינו דאמרי אינשי: „נפלה פתה פניה למטה".

ביום שני זה, יום של שלום־מזל כידוע, בשהגיעה אליטו הבשורה ע"א הבחירות החדשות להנהלה הציונית, בא אלי אחד הפקידים הגבוהים במלון יוז ומתלמידי בצנעא, אחז בידו את „הארץ" וקרא בקול רם: „אין לה מ נ ח ם"..

ואפילו בני־הנוער שלנו, אלה ה„מאל־טשיסקים", שבלם יחד לא הגיעו אולי לששים שנה, עשו מעשה „קונגרס" והביעו אמון גמור דוקא לויצמן. למען ידעו! וברגע האחרון קמו ידידיו ותלמידיו של אוסישקין — מימין ומשמאל — ודקרו את רבם, והבתיריות החדשות מוכיחות:

במקום שאין איש משתדל להיות קיש ופרופיסור פוקס לא יועיל ולא יזיק; החבר שכרינצאק הוא „קוזאק" והגזבר המורד יביא לנו פרה חולבת הולנדית רק לא יחליפנה ב„תרנגולים"... כי זה כל הקונגרס:

— רופין למעלה „וקיש" למטה...

* * *

וכך חרבו של עולם: הללו בוכים והללו שמחים, הללו מהללים והללו מילים, שם צוהלים ומריעים בחדוה: „נצחנו! נצחנו!" ופה מלוים את המת ר"ל ועורכים קינות בכל מאמר בעתון הת"א: „בנו בכה להולך".. מסתמא כואב להם, כי תמיכה של שמונים או אפילו חמשים פונט לחדש בעד משלח של מאה גליונות לכל קצוי הארץ לשם „תעמולה" אינה הולכת ברגל...

אין אני רוצה להכנים את ראשי חלילה בין שני החרמים, ואולם לאחר שקראתי בעתונים את כל הקטטה ושמעתי גם מפי עדי ראיה ושמיעה, שואל אני לעצמי: קונגרס זה על שום מה? הן לריב ולהתקוטט אפשר היה גם בבית מבלי להטריח אותו עצמם לקונגרס ומבלי לעשות הוצאות על חשבון הקהל. הן בכדי טרח גם הפרופיסור סלושץ, שעוד באויזיון לקרלסבד מיראה מדבר פן יאחר חלילה את המועד. וכו נתקיים באמת הפסוק: „אשר בידו מחקרי ארץ ותעופות ר ו ח לו"... — תשע אמות בקרקע, כמו בטבריה ומגדלים פורחים באויר, יהודי אמתי..

והשנית, אם נקח את הענין הזה קצת ברציגות — ואתם הלא ידעתם כי אוהב אני לקחת הכל ברציגות! — נורה כי אמנם צדקו טענותיהם של חסידי אוסישקין נגד העתון „המרעיל", שרעלו ר"ל הולך ומתפשט בכל העולם והגיע עד לקרלסבד ועד לידידיו הנאמנים של אום־שקין. שעזבוהו ברגע האחרון והלכו לבחירות זולתו. וביחוד — למה נכחד? חמסי על „הטון" של בן־אב"י במאמריו על הנפילה. אבל, בינינו לבין עצמנו, מה אפשר לחכות ממנו? הן יודעים אנו אותו מתמול שלשום. מפרשתו „לך־לך" עד כי תצא למלחמה, כי אינו יודע להשתמש בסגנונו העדין של עורך העתון החגון מת"א, כדומה למשל: „סדיזם" נגד ויצמן.. הן הוא ה enfant terrible של קלימנסו, כמו שאמר לי כומר אחד צרפתי, שנפגש בי בשבוע זה (אגב, בשעת הפגישה לא שכחתי למשך באוני השמאלית הנחוג):

— „בגראה, אמר הערל, שבן־אביכם זה הוא tombeur de ministres כלומר: מפיל וזירים. לפנים ענתבי והיום, מה שמע? מונסיו אר..

— סישקין! סיימתי אנכי, ובשעת מעשה חשבתי בלבי:

מי יודע, תורו של איזה „וזיר" חדש יבוא מחר ל„חפיל" במלון יוז?..

* * *

ולא רק בקרלסבד אלא גם בירושלם עיה"ק נפל שר וגדול בישראל בשבוע זה, אלא שזה האחרון השאיר לכהפ"ח עשרת אלפים פונט למוסדות ירושלם.

ולא זאת אלא שזכינו הפעם לשמע מפיו הקדוש של ר' חיים בהספרו לא זרגון ולא לשון־קדש חלילה, אלא דוקא ע ב ר י ת, ולפני קהל ועדה של אשכנזים וספרדים, כי מיום שנעשה לר"ר, כידוע, יצא לתרבות־רעה ר"ל והתחיל מדבר בעונותינו הרבים בלשון ה„ציוניסטן" יכ"ש. ובזכות זה יס־פידו גם אותו אחר מאה שנה דוקא בלשון החפשים...

ואני נדחקתי בשעת ההלויה, כדרכי, בין הקהל ורצתי עם תלמידי „החדרים" ימינה ושמאלה ושחתי אחריהם בקול פסוקי „ויהי נעם" והזרנו כמה פעמים על הפסוק: יפל מצדך אלף ורבבה מימינך (רמז, כנראה, לגרבה).

ו„פתאום — בום!" כמו שאומר בן־אב"י, אוטומוביל של מצביא אנגלי בכנס בסערת בתוך הקהל ישר על הלויה, עד שנגש אליו תדהר בסוסו, לחש לתודור באזנו והמכו־נית עמדה במחילה עד שעברה כל הלויה, הדא הוא דכתיב: אשרי הדור שהגדולים נשמעים לקטנים.

ושערו בנפשכם, אילו נפקחו רגע עיניו של המנוח והיה בואה את הסדר הנחמד בהלויתו, ואלו שמע את הנאומים וההספדים וכל הני מילי מעליותא, מרא דעלמא כולא!— היה סוגר שוב את עיניו הפקחות, סותם את שתי אזניו וצועק: די!..

* * *

ועכשיו, נניח נא את המתים ונדבר קצת על החיים.

רואה אני, תלמידי החביבים, מתוך מכתביכם ותלונותיכם אלי בכתב ובע"פ, כי גדל צערכם מאד, שלא בא ה„עזמות" בשבת שעברה, אלא דוקא ביום ראשון, ממש כ א ת ר ו ג אחר ה ח ג, כמו שכותב לי תלמידי מתל־פיות, כי ל„עזמות" צריך נשמה־יתרה של שבת, ואולם האמינו לי, יקירי, כי לא בי האשם אלא בנסיעותי הרבות בשבוע שעבר.

נסעתי לי מירושלם ליפו לא ברכבת אלא במכונית „סקרסה", כדרך הפקידים של מלון־יוז לפני הקונגרס הי"ג. בדרך, סמוך לרילב, בקשני ערבי זקן להעלותו אל האוטו־מוביל שלי, ובדרך נסיעתנו נכנסנו, כמובן, בשיחה על עניני „פוליטיקה". בין יתר הד־ברים אמר לי בן־לויתי:

— „יא האוואג'אה! אלמוזגר הולך להיות ה„מועאוויין" (עוזרו) של המנדוב אל־סאמי.. (הנציב העליון).

— זו מנין לך? שאלתיו.

— וואלאה! — ענה מוסטפה הזקן — יש לנו „אהבאר" (ידיעות), ה„אהבאר" באים אלינו ו„נחנא קאעדין" (ואנו יושביר במקומנו).

כשהגענו לפני רמלה, הראיתי לו מרחוק את תחנת המעופפים הגדולה, שנבנתה לא באבני סליקט ולא ע"י הבוגה ולא חלילה ב„כר", כמו בתל־אביב, אלא מכספי האומה ועל חשבון העם, ושלמו עשרה פונט בעד כל דונם קרקע שאינה רואה אפילו לזריעה.. אמרתי לו: „זה הארמון נבנה בשביל אל־מוזגר עוזרו של הנציב...

נתפעל הזקן ואמר:

יאם! קאסר!" (הן זהו ארמון) ואחר נמלך קצת ואמר בחיוך:

— „חמיר אל־קאדי אל־אנגליז"? (האם כ"כ חמורים הם האנגלים?)...

אגב, ספר לי כי בכפר „טיבה" היתה פנטזיה גדולה לכבוד נסיעתם של שלשים צעירים מהכפר לבוגוס־אירוס. כן ירבו!..

* * *

בדרך נסיעתי נקלעתי גם לדרך שכם וראיתי מה בין בני לבן חמי.

בתחנת „ענבטה" אשר בין שכם לתל־כרם ראיתי רכבת שלמה עם חמש עגלות, מחלקה ראשונה, שניה ושלישית, שתי עגלות משא וגם קטר וכל העגלות מלאות מן הקצה אל הקצה — ספסלים ריקים. ספרתי את כל הנוסעים על אצבעותי ומצאתי מנין שלם של בני־הודנו עם המכונן ועוזרו. אכן זוהי הצלחה גדולה של הקו המיוחד „שכם־תל־כרם"!...

ולעמת זה ראיתי הפסד גדול ברכבת אשר בין ראס־אל־עין ופתח־תקוה. כמדומני שהרויחה 4000 פונט בחדש אחד!...

* * *

כשעברתי בדרך מירושלם לשכם ומשם לג'נין וראיתי לפני את לוחות הדרכים, נז־כרתי, להבדיל, ב„שיר המעלות" של חיול־דות..

בצאתי מירושלם, בדרך אל „הרבי", פגשתי בלוח ועליו כתוב השם „ירושלם" בשלש השפות הרשמיות: אנגלית, עברית וערבית, כפי החוק. בהגיענו לפני שכם נהפך הסדר: נעשו תחתונים למעלה ועל־יונים למטה: ערבית, אנגלית עברית, ממש כמו בשיר המעלות במקום: „לא תהיה מכשפה" — „תהיה לא מכשפה", סעלה כנראה בפני המזיקין של בני־דודנו..

בשכם גופא עלה האנגלי למעלה ויש מעאל למטה, בבני־חמור.. כלומר: אנגלית וערבית, עברית — מאן דכר שמה..

ובגנין — ממש החיפך: ערבית ואנגלית והאלאם!.. אלא שבנבלוס שכחו להוסיף את ההזהרה של מהירות המכונית בעברית, ומכונן עברי שאינו יודע אנגלית רשאי, כנראה, לעבר על בני אדם. זכר לשמון ולוי..

אין מה לדבר, שפתנו העברית חוסלת ומתקדמת בביתנו הלאומי..

* * *

ולא רק בנבלוס שלהם אלא ב א ו ר־ם א ה ק ט נ ה שלנו בירושלם חוללת ומתקדמת שפתנו העברית.

תלמידי הנכבד מתלפיות מספר לי כי נסע בשבוע זה במכונית המובילה ממש לירושלם. שלשה־עשר היו בם ה„בעלה" רק שנים־עשר מהם דברו רוסית ואפילו השאר המצפצף צעק בלשון־חזיזים. ורק הוא, כלומר תלמידי זה, ישב יחידי כאלם לא יפתח פיו בכל הדרך.

אינני, שמעתי כי „קנאי השפה העברית" שכרו דירה בתלפיות בין ביתו קלוזנר בין בית בן־יהודה ועצתי אמינה לתלמידי אלא זכו להיות באודיסא, שיושיבו מהיום על יד המכונן הזה שלנו את הזקן הפרסי הסובב בחוצות ירושלם ומעורר על הדבור העברי, וידע כבר לשמור את פיות המכונויות שלנו משניפשוק ומכאיישישוק, ויזכה הדבור לדבר עברית ולא שפה זו של: „הראשו".

עז מרדכי